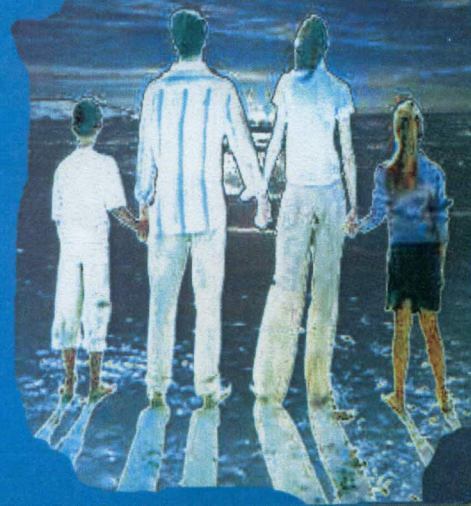

Соња Петровска

СЕМЕЈСТВОТО И ВОСПИТАНИЕТО НА ДЕЦАТА

Соња Петровска

**СЕМЕЈСТВОТО
И ВОСПИТАНИЕТО НА ДЕЦАТА**

Скопје, 2009

Д-р Соња Петровска

СЕМЕЈСТВОТО И ВОСПИТАНИЕТО НА ДЕЦАТА

Издавач: АЛФА 94 МА

Рецензенти:

Проф. Д-р Киро Камберски

Доц. Д-р Борче Костов

Лектура: Даница Гавриловска - Атанасовска

Тираж: 150

CIP – Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ – Скопје

621.1 (075.8) (076)

621.4 (075.8) (076)

621.8 (075.8) (076)

ПЕТРОВСКА, Соња

Семејството и воспитанието на децата / Соња Петровска

Скопје Алфа 94 2009. – 269 стр.: 21 см

Библиографија:

ISBN 978-9989-936-29-6

а) Семејството и воспитанието на децата – Високошколски учебници

COBISS.MK-ID 78753802

СОДРЖИНА

ВОВЕД	7
1. ГЕНЕЗА НА ИДЕИТЕ ЗА СЕМЕЈНОТО ВОСПИТАНИЕ	11
2. МОЌТА И ДОСТРЕЛОТ НА СЕМЕЈНАТА СРЕДИНА ВО ВОСПИТНА СМИСЛА	28
2.1. Родителско-детските односи од аспект на современите теории за семејството	32
2.2. Родителската власт/моќ како педагошки феномен	37
2.3. Родителскиот воспитен стил како детерминанта на моќта и дострелот на семејството во воспитна смисла	41
3. ТЕНДЕНЦИИ ВО ИСТРАЖУВАЊАТА НА ВОСПИТНИОТ СТАТУС НА СЕМЕЈСТВОТО И УЧИЛИШНАТА УСПЕШНОСТ	52
3.1. Социо-економскиот статус на семејството и училишната успешност на децата	54
3.2. Воспитните карактеристики на семејството и училишната успешност	56
3.2.1. Семејно - училишните односи и училишната успешност на децата	56
3.2.2. Педагошките постапки на родителите во процесот на поттикнување кон училишна успешност	63
3.2.3. Родителскиот воспитен стил и училишната успешност на децата	70
1. МЕТОДОЛОШКА КОНЦЕПЦИЈА	73
2. НЕКОИ СОЦИО - ЕКОНОМСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА СЕМЕЈСТВОТА СОГЛЕДАНИ ПРЕКУ ПРИМЕРОКОТ НА ИСТРАЖУВАЊЕТО	84
3. РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА	87
3.1. СТАВОВИТЕ И МИСЛЕЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ И РОДИТЕЛИТЕ ЗА ВОСПИТНИОТ СТАТУС НА НИВНИТЕ СЕМЕЈСТВА	87
3.1.1. Педагошките услови во семејната средина, материјално-техничка опременост на просторот за учење	87
3.1.2. Родителски воспитен стил	91
3.1. 2. 1. Педагошките постапки на родителите во процесот на секојдневната интеракција	92
3. 1. 2. 2. Педагошките постапки на родителите во процесот на поттикнување на учење и работа	109
3.1. 3. Организација на семејниот живот	130
3.1. 3. 1. Организацијата на семејниот живот истражена низ призмата на семејните правила	131
3.1. 3. 2. Поделбата на улогите во семејниот живот	133
3.1. 3. 3. Комуникацијата во семејството	135
3. 1. 4. Родителско училишна соработка	136
3. 2. ПРОЦЕНАТА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА НЕКОИ ДИМЕНЗИИ НА УЧИЛИШНАТА УСПЕШНОСТ НА УЧЕНИЦИТЕ	145
3.3. ВОСПИТНИОТ СТАТУС НА СЕМЕЈСТВОТО И УЧИЛИШНАТА УСПЕШНОСТ НА ДЕЦАТА	151
3.3.1. Некои социо-економски карактеристики на семејствата и училишната успешност на децата	151

3.3.2. Материјално - техничка опременост на просторот за учење и училишната успешност	158
3.3.3. Родителскиот воспитен стил и училишната успешност	159
3.3.3.1. Педагошките постапки на родителите во секојдневната интеракција со децата и училишната успешност	160
3.3.3.2. Родителските педагошки постапки во процесот на поттикнување на учење и работа и училишната успешност на децата	175
3.3.3.3. Организацијата на семејниот живот и училишната успешност на децата	188
3.3.3.4. Родителско училишната соработка и училишната успешност на учениците	199
ЗАКЛУЧОЦИ	204
КОНСУЛТИРАНА ЛИТЕРАТУРА	219
ПРИЛОЗИ	229

Актуелноста на проблемот, воспитниот статус на македонското семејство и училишната успешност на децата, произлегува од утврденото значење на семејството во процесот на социјализацијата и воспитувањето на младите, односно од сфаќањето дека семејството е општествена микрогрупа која училиштето задолжително мора да ја ангажира како постојан и рамноправен соработник, заради поефективно остварување на своите цели и задачи. Училиштето мора да го прифати безрезервно фактот дека сопствената воспитно-образовна дејност ја гради врз темелите на семејното воспитување. Затоа, една од значајните воспитно-образовни активности на училиштето е советодавната работа со родителите на учениците. Суштината на оваа работа е проширување на родителската култура, давање основни информации за можните начини на поефикасно родителско воспитно-образовно делување и нивно поттикнување овие информации да ги применат низ непосредното живеење со своите деца.

Родителите својата воспитна работа со децата, свесно или несвесно ја темелат врз сознанијата од бројни науки и научни дисциплини, кои се занимаваат со проучување на човекот, неговиот развиток и заедниците во кои тој битисува: педагогија, психологија, дефектологија, социологија, економија, право, медицина. Иако образованието и богатата информираност се значајни претпоставки за ефикасно родителство, сепак не се сигурна гаранција дека родителите оваа своја задача ќе ја исполнуваат и успешно. Само мал број родители користат соодветна литература која би ги насочила во нивното воспитно делување. Затоа е неопходно планско, систематско и целисходно образование на родителите за патиштата на воспитно-образовно делување и за можностите на развиток на децата.

Голем број фактори влијаат врз развитокот на личноста, а особено врз формирањето на позитивните сознајни, емоционални, волеви, естетски, работни, физичко-здравствени и други карактеристики. Пред сè, мислиме на: наследните фактори¹, влијанието на средината², личната активност на поединецот³ и интеракцијата

¹ Американските психолози *S. Hall* и *Lindzey* наведуваат околу дваесетина теории на личноста. Вакви ставови среќаваме во сфаќањата на истакнатите филозофи и психолози на деветнаесеттиот век: *A. Schopenhauer*, *C. Lombros*, *F. Galton*, *J. Lamarck*, *Ch. Darwin*, *A. S. Freud*, *A. Jensen*, *C. Burt* и други.

² Теоретската основа на овие учења ја поставил англискиот филозоф *J. Locke*, а слични сфаќања застапувал и американскиот психолог *Watson*, како и

индивидуа и средина⁴. Во склоп на делувањето на сите тие фактори, а во рамките на ова педагошко проучување, особено не интересираше влијанието на средината, при што детето го набљудувавме како активно битие, активен субјект во процесот на воспитанието и образованието, кое е во динамички меѓузависен однос на влијанијата на средината и на сопствената активност. Исто така, учењето го третиравме како динамичен процес на квалитативно менување на единката.

Кога е во прашање влијанието на средината врз развитокот на личноста, особено на воспитно-образовните исходи во процесот на овој развој, најзначајно и најинтензивно влијание имаат семејството и училиштето. Токму заради тоа за предмет на ова проучување и емпириско истражување ја определивме интеракцијата помеѓу училиштето и семејството, поконкретно, воспитниот статус на македонското семејството и неговото влијание врз училишната успешност на децата. Притоа го прифативме фактот дека воспитанието и образованието се сложени и долготрајни процеси, и нивните резултати не се веднаш воочливи, туку се изразуваат по долготрајно континуирано делување, а факторите кои ги детерминираат нивните ефекти се многубројни и се со различен интензитет. Но, истовремено, охрабрувачки се сознанијата на бројни теоретичари и истражувачи во поглед на можноста педагошки да се делува во доменот на семејното воспитание: „Семејството има мошне важна улога во воспитувањето на поединецот, но и односите во семејството и вкупниот квалитет на семејниот живот се исто така „воспитливи“ феномени, овде постои можност за користење на едукација во функција на семејното воспитување со примена на програми „воспитување како се воспитува“. Во секое семејство постојат големи семејни сили кои можат да се активираат за прифаќање на одговорност за перспективата на понатамошниот развој“.⁵

Наставниците, стручните работници и соработници во нашите училишта, оптоварени со многубројни задачи, недоволно работат на образованието на родителите. Исто така, исклучително е ретка

претставниците на германската класична филозофија (*Hegel i Kant*). Тука можат да се подредат и учењата на *A. Adler, K. Horneya, H. Sullivan, E. From* и др.

³Персоналистичката теорија на *G. Allport*, како и учењето на *E. H. Erikson*.

⁴Спорот помеѓу натавистичките и емпиристичките сфаќања за факторите на развитокот на личноста го надминале когнитивно-развојните теории, *J. Piaget, L. S. Vigotski* и др.

⁵Цитирано според: Медић, С., Матејић-Ђурићић, З., Влаовић-Васиљевић, Д., *Школа за родителје, социо-едукациски програм за породицу*, ИПА, Филозофски факултет, Београд, 1997, стр. 8

појавата на изработка на образовни програми за родителите и организирање на „училишта за родители“. Затоа, во рамките на овој труд, одлучивме да предложиме хипотетички модел-програма за педагошко образование на родителите, како водич за педагошко-психолошките кадри во училиштата, а во функција на поуспешна реализација на една од нивните работни задачи, советодавно-консултативна работа со родителите.

Трудот претставува теоретско проучување и емпириско истражување на проблемот, воспитниот статус на македонското семејство и училишната успешност на децата, и е структуриран во три дела:

I. Теоретскиот дел е насочен кон елаборација на следниве прашања: генеза на идеите за семејното воспитание; моќта и дострелот на семејната средина во воспитна смисла: родителско-детските односи анализирани од аспект на современите теории за семејството, родителската власт како педагошки феномен и родителскиот воспитен стил; современи тенденции во истражувањето на воспитниот статус на семејството и училишната успешност на децата.

II. Емпириското истражување е насочено кон проучување на воспитниот статус на македонското семејство и неговото влијание врз училишната успешност на учениците од основното училиште.

Во III дел се поместени прилози: ориентациона програма за педагошко образование на родители, истражувачки инструменти и дел од табеларните прикази од добиените резултати.

Сложеноста и суптилноста на проблемот бараше негово проучување, пред сè, од аспект на дефинирање (определување) на компонентите на воспитниот статус на семејството: утврдување на педагошките услови во рамките на семејната средина (материјално-техничка опременост на просторот за учење); испитување на ставовите и мислењата на учениците и нивните родители за нивните односи (педагошки постапки на родителите) во процесот на секојдневната интеракција и посебно во процесот на поттикнување на учениците на учење и работа; испитување на ставовите и мислењата на учениците и нивните родители за организацијата на семејниот живот; испитување на ставовите и мислењата на родителите за позитивната родителско-училишна соработка. Конечно, проучените аспекти на воспитниот статус ги поставивме во корелација со димензиите на училишната успешност на децата.

Квантитативно-квалитативната анализа на добиените резултати послужи и како основа за откривање на образовните потреби на родителите и изработка на хипотетички модел на програма за педагошко образование.

Проблематиката што е предмет на овој труд е мошне сложена и обемна. Таа по својата природа бара мултидисциплинарно проучување, што подразбира учество на повеќе стручни и научни профили: педагози, психолози, социјални и медицински работници. Ќе бидеме задоволни ако барем малку придонесеме во иницирањето на интерес кај сите оние кои на еден или друг начин можат да помогнат во разрешувањето на дилемите поврзани со вклучувањето на родителите во образованието на нивните деца.